

COPII VULNERABILI ÎN MEDIUL DIGITAL: CAZUL REPUBLICII MOLDOVA

**Diana CHEIANU-ANDREI, doctor în sociologie,
Conferențiar universitar,
Centrul de investigații și Consultanță Sociopolis,
E-mail: diana.cheianu@sociopolis.md
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5637-8211>**

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cdr.18.2024.07>

***Abstract.** The speed of information technologies' development and increased accessibility for children is unprecedented in the history of digital innovations. New technologies offer users space for creativity and opportunities for learning, participation, and communication. Children's Internet use increases their skills and risks in the digital environment. Children who experience vulnerabilities offline are also at greater risk when interacting in the digital environment. In this article, the author aimed to identify the specific risks faced by vulnerable children from the Republic of Moldova in the digital environment. The article is based on comparative analysis of different studies done in the Republic of Moldova, the latest one is a research on a national sample of 1412 children from 35 educational institutions within the Data for Impact project, funded by the USAID. The data shows clear evidence that vulnerable children have a higher level of risk in the online environment because it represents, for these children, a space of refuge where they seek communication and understanding. Among the factors that increase the risk level of children in the online environment there were highlighted (i) lack of communication between parents and children or ineffective communication; (ii) tense atmosphere in the family between parents or parents and children; (iii) lack of a reliable person/support for the child; (iv) lack of affection and encouragement of children in the family. All studies research results indicate the need to unify the efforts of different social actors to increase the level of information about the risks to which children are exposed in the digital environment and ensure their protection.*

***Keywords:** digital environment, children safety, online risks, digital harm, vulnerable children, protective factors, risks factors.*

***JEL:** I3, I39*

***UDC:** 316.62-053.2:004(478)*

Introducere. Mediul digital al copiilor reprezintă un domeniu important și mereu în schimbare, cu diverse oportunități, dar și riscuri care trebuie cunoscute pentru a informa elaboratorii de politici și a stabili liniile de referință necesare schimbărilor tehnice și intervențiilor politice, menite să le protejeze drepturile, să maximizeze oportunitățile online și să minimizeze riscurile. Înțelegerea tipurilor de risc online, poate ajuta la dezvoltarea unor acțiuni și strategii de reglementare,

tehnice, sociale și individuale de reducere și atenuare a riscurilor și consecințelor dăunătoare.

Cercetătorii din domeniu evidențiază necesitatea distincției între riscuri și consecințe online. Conceptual, riscul reprezintă probabilitatea de vătămare, în timp ce vătămarea include o serie de consecințe negative asupra stării emoționale, bunăstării fizice sau mentale a copilului (Livingstone, 2015). De exemplu, expunerea unui copil la pornografie prezintă un risc, însă nu este o certitudine că vor apărea consecințe nocive. Consecințele dăunătoare depind de natura riscului și de modul de proiectare, reglementare și gestionare a mediului digital (setările de confidențialitate, serviciile de moderare, accesul la linii de asistență etc.). De asemenea, consecințele depind de fiiccare copil și de circumstanțe, deoarece ceea ce este problematic pentru un copil, nu este la fel pentru altul. Aceste diferențe sunt determinate de factorii din societate (norme și reglementări, priorități politice, investiții economice, educație și sistemele familiale etc.), dar și de factori individuali de protecție sau de risc care diferențiază copiii (vârsta, sexul, abilitățile digitale, personalitatea copilului, inclusiv reziliența, contextul familial, etc.). Este esențial să înțelegem riscurile online în baza dovezilor din cercetările realizate cu copiii, dar și a experienței practicienilor care răspund la riscurile online ale copiilor și la problemele de siguranță, mai degrabă decât asumarea sau impunerea unei viziuni bazate pe așteptările normative ale adulților.

Analiza literaturii. Clasificarea inițială a riscurilor (3C) propusă de *EU Kids Online*, în 2015, evidențiază trei dimensiuni ce țin de poziționarea copilului în mediul digital (3C: conținut, conduită contact) și reprezintă cum acestea se intersectează cu tipul riscului (agresiv, sexual, valoric și comercial). Ulterior, Livingstone, S., Stoilova, M., (2021) au completat clasificarea riscurilor care evidențiază trei dimensiuni ale poziționării copilului în mediul digital cu un al patrulea „C” (contract). Al patrulea „C” este conceput nu ca risc comercial, dar ca risc „contract” care direct sau indirect conectează copiii și furnizorii de servicii digitale. Cercetătorii evidențiază și atenționează factorii de decizie în drepturile copilului despre existența unui ecosistem digital al mediului digital, cu riscuri în care copiii sunt poziționați variat și în care diferite riscuri interacționează tot mai mult.

UNICEF (2017) a evidențiat în calitate de riscuri problemele tehnologice și intruziunea părinților în viața copiilor online, riscuri care nu se încadrează în clasificarea propusă de *EU Kids Online*. De asemenea, OCDE (2021) a semnalat riscuri specifice, legate de confidențialitatea datelor, tehnologiile avansate (Internet of Things, inteligența artificială, etc.), sănătatea și bunăstarea copiilor. Astfel, clasificarea 4C, a fost completată cu riscuri transversale ce țin de încălcarea confidențialității datelor private, riscuri referitoare la sănătatea fizică sau psihică, inegalitatea sau discriminarea copiilor (*Tabelul 1*).

Tabelul 1. **Riscurile copiilor în mediul digital: tipologia revizuită a riscurilor**

Categoriile de risc	Riscuri de conținut	Riscuri de conduită	Riscuri de contact	Riscuri de contract/consumator
Riscuri transversale	Riscuri privind confidențialitatea (interpersonale, instituționale și comerciale)			
	Riscuri privind tehnologiile avansate (AI, analize predictive, biometrice)			
	Riscuri privind sănătatea și bunăstarea			
Manifestarea riscurilor	Conținut detestabil	Conduită detestabilă	Întâlniri detestabile	Riscuri de marketing
	Conținut dăunător	Conduită dăunătoare	Întâlniri dăunătoare	Riscuri a profilurilor comerciale
	Conținut ilegal	Conduită ilegală	Întâlniri ilegale	Riscuri financiare
	Dezinformare	Comportament problematic generat al utilizatorului	Alte întâlniri problematice	Riscuri de securitate

Sursa: OECD, 2021

Există multiple cercetări privind vulnerabilitatea copiilor în mediul online, dar sunt puține cercetări referitoare la situația copiilor vulnerabili în mediul digital. UNICEF (2017) a evidențiat că riscurile online determină copiii vulnerabili să devină și mai vulnerabili, mai susceptibili la exploatare, abuz și chiar trafic. De asemenea, Katz A., El Asam A. (2019), au relatat că comportamentul în mediul digital este influențat de vulnerabilitățile din lumea reală și suplimentat de riscuri și consecințe pe care ei le întâlnesc în online. În acest context, este important să înțelegem particularitățile fiecărui tip de riscuri online:

1. *Riscurile transversale* au manifestări multiple asupra diverselor dimensiuni ale copilului (agresivitate, sexualitate, valori). Acestea includ riscurile online legate de confidențialitate, sănătate fizică sau psihică, inegalitate sau discriminare.
2. *Riscurile de conținut* apar atunci când copilul se implică sau este expus unui conținut nedorit și nepotrivit, potențial dăunător și neadecvat vârstei. Acesta poate include: imagini sexuale, pornografice și violente; unele forme de publicitate; materiale rasiste, discriminatorii sau discursuri violente și instigatoare la ură; site-uri web care promovează comportamente nesănătoase sau periculoase, cum ar fi autovătămarea, sinuciderea și anorexia.
3. *Riscurile de conduită* sunt cele ce se referă la comportamentul copilului care contribuie la conținut sau contact riscant prin scrierea sau crearea de materiale de ură despre alți copii, care incită la rasism sau postarea sau distribuirea de imagini sexuale, inclusiv, materiale pe care le produc singuri. În acest caz, alți copii sunt martori, participă sau devin victime ale unui comportament dăunător, cum ar fi hărțuirea, ura în activități de la egal la egal, trolling-ul, mesaje sexuale, presiuni sau hărțuiri sau sunt expuși la comunități de utilizatori potențial dăunătoare (de exemplu autovătămare sau tulburări de

alimentație). De obicei, riscurile de conduită apar din interacțiuni între semenii, deși nu neapărat de statut egal.

4. *Riscurile de contact* cuprind situațiile când copilul experimentează și participă la comunicări riscante, cum ar fi: comunică cu un adult necunoscut care caută contacte sau care solicită copilului imagini personale cu conținut sexual, sau comunică cu persoane care încearcă să radicalizeze un copil sau să-l convingă să participe la comportamente nesănătoase sau periculoase. Acestea pot să fie legate de hărțuire (inclusiv sexuală), stalking, sexual grooming, sextorsion sau generarea și partajarea materialelor de abuz sexual asupra copiilor.
5. *Riscurile de contract* sunt cele în care copilul „acceptă” (inclusiv neintenționat, involuntar sau fără să știe) termenii și condițiile unui furnizor comercial digital de produse sau servicii. Copilul este parte și exploatat prin contract potențial dăunător sau interese comerciale (jocuri de noroc, marketing exploatator sau neadecvat vârstei, etc.). Acest lucru poate fi mediat de prelucrarea automatizată (algoritmă) a datelor. Mai există în acest caz riscuri legate de proiectare sau servicii digitale nesigure care permit furtul de identitate, fraudă sau escrocherii. Aceasta include și contractele încheiate între alte părți care implică un copil (trafic, streaming sexual, abuz asupra copiilor). Riscuri conexe apar din cauza datelor prelucrate de sectorul public și diverse organizații, precum și printr-o serie de parteneriate private. Copiii nu au de unde să înțeleagă că ei se înregistrează când instalează aplicații sau se autentifică pe site. Pentru aceasta, serviciile și obligațiile care sunt concepute pentru adulți trebuie să fie limitate de vârstă și copiii să nu poată semna fără permisiunea unui părinte/îngrijitor.

Cercetările realizate în Republica Moldova în domeniul siguranței copiilor în mediul digital în anii 2017-2022: *Siguranța copiilor pe Internet* (2017) și *Siguranța copiilor pe Internet* (2021), evidențiază riscurile transversale și cele de conținut, conduită contact. Spre deosebire de acestea, studiul *Children's Safety in the Digital Environment* (2024) prezintă toate tipurile de riscuri evidențiate de OECD (2021). Suplimentar la cele menționate, scopul cercetării realizate în cadrul proiectului Data for Impact a constatat în identificarea riscurilor specifice cu care se confruntă copiii vulnerabili, pentru a îmbunătăți răspunsul autorităților naționale în asigurarea unui mediu digital sigur și incluziv pentru toți copiii. Un aspect esențial al designului acestei ultime cercetări a implicat definirea vulnerabilității copilului în contextul cercetării și a strategiilor de a ajunge la acești copii. În acest scop, au fost analizați factorii care contribuie la vulnerabilitate și s-au stabilit criterii pentru identificarea copiilor vulnerabili și diferențierea acestora de semenii lor nevulnerabili. Definiția copilului vulnerabil utilizată în cercetare a fost aliniată la cadrul normativ (prevederile art. 8 din *Legea nr. 140 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți*, 2013, precum și prevederile articolelor 1 și 7 din *Legea nr. 547 a asistenței sociale*, 2003), dar și datelor derivate din Sistemul Informațional de Management al Ministerului Educației și Cercetării, care este furnizorul de date privind numărul de copii expuși riscului în învățământul primar, gimnazial și liceal. Pe baza acestor date și informații s-au stabilit mai multe

indici de vulnerabilitate, care au permis stabilirea a **4 categorii de copii vulnerabili**: (i) **copii din familii cu venituri mici**; (ii) **copii care locuiesc cu un singur părinte sau rude, sau copii neglijați de părinți**; (iii) **copii cu dizabilități sau cu CES**; (iv) **copii care vorbesc acasă în altă limbă decât cea de la școală**.

Metodologia de cercetare. Analiza comparativă a schimbărilor care se produc în utilizarea internetului de către copii, dar și pe cele ce țin de modificarea riscurilor cu care se confruntă copiii în mediul digital din Republica Moldova a pornit de la cercetările Centrului Internațional „La Strada” din 2017 și 2021. Studiul *Siguranța copiilor pe Internet 2017* a fost realizat pe un eșantion de 1450 copii cu vârsta 12-15 ani, probabilist, multistadial, fiind reprezentativ pentru copiii de această vârstă, iar *Siguranța copiilor pe Internet 2021* pe un eșantion de 3829 de copii cu vârsta 9-17 ani, probabilist, multistadial, fiind reprezentative pentru copii cu vârsta 9-17 ani. Spre deosebire de acestea, studiul *Children’s Safety in the Digital Environment* (2024) a utilizat strategia de eșantionare intenționată care să asigure un eșantion final cu un procent mai mare de copii vulnerabili cu vârsta de 11-17 ani și nu un eșantion general reprezentativ la nivel național. Au fost selectate localități specifice, cu prezența unui număr mai mare de familii vulnerabile: (i) comunități rurale mici unde nivelul sărăciei este mai ridicat; (ii) localități în care există centre de plasament pentru copii; (iii) localități în care sunt mai mulți copii plasați în îngrijire familială alternativă (asistență parentală profesionistă și case de tip familie); (iv) localități cu o proporție mai mare de populație romă; (v) localități în care sunt prezente Centrele de cazare pentru refugiați ucraineni.

Rezultate. Studiul *Children’s Safety in the Digital Environment* (2024), comparativ cu datele studiilor anterioare realizate de Centrul Internațional „La Strada”, a constatat un nivel înalt de acces al copiilor la internet, confirmând că mediul digital a devenit parte integrantă a vieții de zi cu zi a acestora. Prin urmare, 97% dintre copiii claselor a 5-a – 11-a sunt prezenți zilnic în mediul online, în 2024, comparativ cu 72%, în 2017. Respectiv, aproape toți copiii din Republica Moldova, în 2024, au acces la internet și dispozitive mobile, indiferent de mediul din care provin.

Cercetările sociologice atestă că copiii petrec mult timp online, inclusiv noaptea. În 2024, 14% dintre copiii din clasele a V-a – a XI-a petrec până la 1 oră pe internet în zilele de școală, 51% între 1 și 3 ore, iar 32% mai mult de 3 ore. Odată cu creșterea vârstei/clasei de studiu se observă și creșterea numărului de ore petrecute în mediul online. În consecință, 4 din 10 copii din categoriile vulnerabile, petrec pe internet mai mult de 3 ore, în comparație cu 2 din 10 copii fără vulnerabilitate socială. Aceasta atestă un grad de permisivitate mai înalt și/sau lipsă de control din partea părinților copiilor din categoriile vulnerabile referitor la timpul petrecut în internet de către copii.

Timpul petrecut în internet de către copii, în zilele de odihnă și vacanță, este mai mare, în comparație cu cele de școală. Astfel, 41% dintre copii petrec pe internet în aceste zile mai mult de 4 ore. Aproximativ 5 din 10 copii din categoriile vulnerabile se află din nou în acest mediu mai mult, în comparație cu 3 din 10 copii

fără vulnerabilitate socială. De asemenea, petrec mai mult timp în mediul online, atât în zilele de școală, precum și cele de odihnă, copiii din municipiul Chișinău.

Impactul tehnologiilor informaționale asupra societății, în special al copiilor este enorm. Copiii explorează oportunitățile oferite de mediul digital în calitate de receptori ai conținutului, participanți la diferite activități, inițiatori de activități, și utilizatori a diverse materiale de marketing. Datele cercetării atestă că copiii folosesc mediul digital în principal pentru comunicare, socializare, jocuri, vizionarea desenelor animate, filmelor etc. și mai puțin pentru dezvoltarea personală, inclusiv pregătirea temelor pentru acasă. Există diferențe în modul în care copiii utilizează internetul în dependență de vârsta/clasa de studii, gen, dar și categoriile de vulnerabilitate.

În 2024, în comparație cu anii 2017 și 2021 a crescut numărul copiilor pe rețelele sociale. Astfel, în 2024, 93% dintre copii dețin cel puțin un cont/profil pe rețelele sociale. Copiii din clasa a 5-a, doar în proporție de 83% au deschis conturi pe rețelele sociale, în comparație cu cei din clasa a 11-a – 98%. Rețelele sociale preferate de copii sunt diverse și există diferențe între băieți și fete (*Figura 1*), dar și unele particularități de vârstă/clasă de studiu și categorii de vulnerabilitate socială. Spre exemplu, copiii din clasele a 5-a - 9-a preferă TikTok-ul, într-o măsură mai mare, cei din clasele a 10-a-11-a - mai mult Instagram-ul, iar copiii din categoriile vulnerabile - TikTok-ul, Snapchat-ul, Discord-ul.

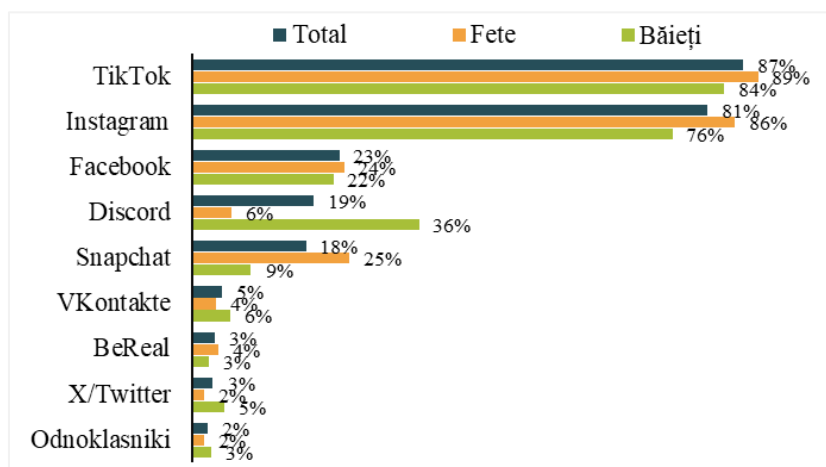

Figura 1. Prezența copiilor pe rețele sociale, pe sexe, %

Sursa: USAID, Data for Impact, 2024

Toate cercetările atestă cunoștințe limitate ale copiilor despre siguranța online. În 2017, 18% dintre copii nu cunoșteau nimic despre siguranța online, neavând o sursă de informare, față de 11%, în 2024. Datele cercetărilor relevă că, în multe familii, nu există o practică a comunicării între copii și părinți, în general, și referitor la siguranța online, în particular. Fiind întrebați despre modalitățile în care părinții îi informează despre riscurile online, majoritatea copiilor au menționat că, de obicei, părinții le citesc „lecții moralizatoare” despre demnitate, comunicarea dintre persoane etc. Există și părinți care acționează extrem - își izolează copiii de la

comunicare, le iau laptopurile, tabletele etc., de aceea, unii copii preferă să se informeze singuri „*mă descurc singur*”.

Deși există unele provocări și riscuri în mediul online, 63% dintre copii au semnalat că se simt *siguri și foarte siguri* în acest mediu, în anul 2024 (*Figura 2*). Copiii din familiile cu venituri mici, copiii care locuiesc cu un singur părinte sau rude, sau copii neglijăți de părinți, precum și copiii cu dizabilități sau CES au declarat un nivel de auto percepere mai înalt al siguranței lor în mediul digital.

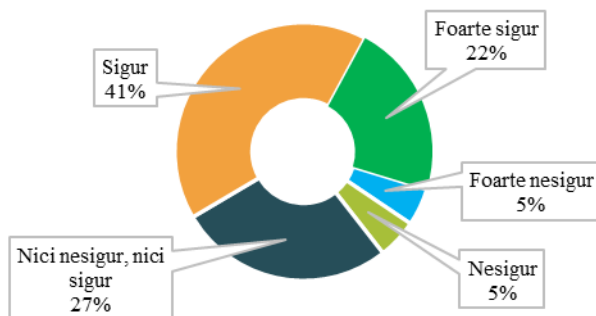

Figura 2. Gradul de auto percepere a siguranță în mediul online de către copii, %
Sursa: USAID, Data for Impact, 2024

S-au constatat unele tendințe pozitive privind plasarea informațiilor cu caracter personal pe rețelele sociale de către copii. Analiza datelor atestă descreșterea numărului de copii care au afișate public data și anul nașterii pe rețeaua de socializare, de la 59%, în anul 2017, la 21%, în anul 2024. Ponderea copiilor care au afișate public aceste date, crește o dată cu vârsta. De asemenea, copii din categoriile vulnerabile, în număr mai mare plasează date cu caracter personal pe rețelele de socializare (*Figura 3*).

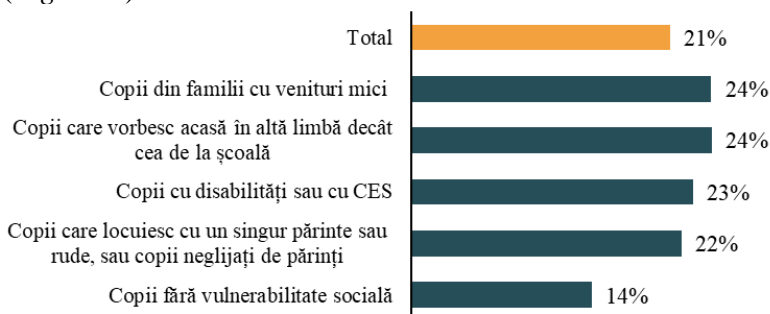

Figura 3. Copii la care data și anul nașterii sunt afișate public în dependență de categoria de vulnerabilitate, %
Sursa: USAID, Data for Impact, 2024

S-a redus și numărul copiilor la care anul nașterii de pe rețelele de socializare sunt veridice, indiferent dacă sunt afișate public sau nu, de la 75%, în anul 2017, la 60%, în anul 2024. Datele ultimei cercetări au stabilit că băieții mai rar afișează numele și prenumele reale, în comparație cu fetele (*Figura 4*). Copiii din clasele mai mici (55% în clasa a 5-a), mai rar, afișează numele reale, în comparație cu elevii din clasele mai mari (75% în clasa a 11-a).

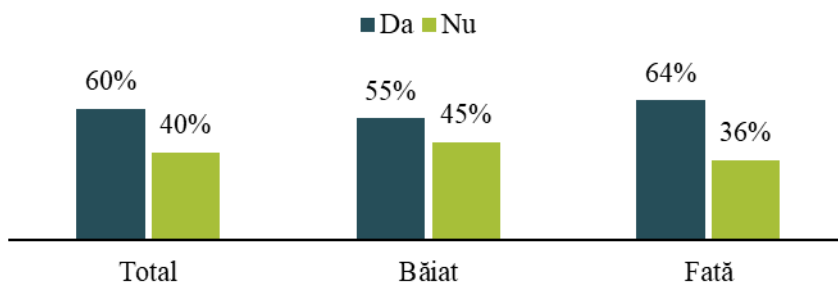

Figura 4. Numele și prenumele copiilor pe rețeaua socială sunt reale, pe sexe, %
Sursa: USAID, Data for Impact, 2024

S-a redus nesemnificativ pentru perioada analizată, numărul copiilor la care pe profilul din rețeaua socială conține și datele de contact (adresa de acasă, numărul de telefon), de la 8%, în anul 2017, la 5%, în anul 2024. Studiul *Children's Safety in the Digital Environment (2024)* a constatat diferențe semnificative la acest subiect în dependență de gen, gradul de vulnerabilitate socială, vârstă. Astfel, ponderea băieților pentru care este caracteristic acest lucru este dublă, în comparație cu cea a fetelor. Copiii din categoriile de vulnerabilitate socială au afișate public datele de contact, mai frecvent, decât cei din familii fără vulnerabilitate. Copiii din clasele mai mici, mai frecvent, afișează adresa de acasă, numărul de telefon reale, în comparație cu elevii din clasele mai mari.

Comparativ cu studiile din anii 2017 și 2021, ultima cercetare relevă și diferite tipuri de riscuri de sănătate și bunăstare socială. Datele relevă că 19% dintre copii au relatat că internetului le afectează notele școlare (*foarte des, deseori, uneori*). Răspunsurile copiilor, privite din perspectiva categoriilor de vulnerabilitate socială, atestă că copiii din cele 4 categorii de vulnerabilitate socială, mai frecvent se confruntă cu astfel de provocări, în comparație cu cei fără de vulnerabilitate (*Tabelul 1*).

Tabelul 1. Prezența situației – Notele mele au scăzut din cauza timpului petrecut pe internet, %

Categoria de vulnerabilitate	Niciodată	Foarte rar	Uneori	Deseori	Foarte des
Total	56	25	12	5	2
Copii fără vulnerabilitate socială	65	22	8	5	0
Copii din familie cu venituri mici	47	29	16	5	3
Copii care locuiesc cu un singur părinte sau rude, sau copii neglijați de părinți	53	26	13	6	2
Copii cu dizabilități sau cu CES	50	25	15	7	3
Copii care vorbesc acasă în altă limbă decât cea de la școală	52	26	15	4	3

Sursa: USAID, Data for Impact, 2024

La 13% dintre copii, internetul le afectează alimentația sau orele de somn (*foarte des, deseori, uneori*). În rândul copiilor din categoriile vulnerabile, numărul celor care au evidențiat că internetul le afectează alimentația și orele de somn este dublu (*Tabelul 2*). De asemenea odată cu creșterea vârstei, crește și numărul copiilor cărora le este afectată alimentația și odihna.

Tabelul 2. Prezența situației – Nu am mâncat sau dormit din cauza timpului petrecut pe internet, %

Categoria de vulnerabilitate	Niciodată	Foarte rar	Uneori	Deseori	Foarte des
Total	63	24	9	3	1
Copii fără vulnerabilitate socială	72	20	6	2	0
Copii din familie cu venituri mici	49	30	15	4	2
Copii care locuiesc cu un singur părinte sau rude, sau copii neglijați de părinți	58	27	11	3	1
Copii cu dizabilități sau cu CES	57	25	12	3	2
Copii care vorbesc acasă în altă limbă decât cea de la școală	59	25	13	3	1

Sursa: USAID, Data for Impact, 2024

Expunerea copiilor la riscuri de conținut nu s-a schimbat. Copiii se confruntă cu diverse riscuri de conținut, în mod special sunt expuși la diverse informații cu caracter agresiv și sexual. În anul 2024, unul din 10 copii a văzut sau a accesat din

întâmplare imagini cu conținut sexual online și a vizionat imagini sau video cu caracter sexual, în timp ce căuta informații pe internet. De asemenea, 1 din 10 copii a primit imagini neadecvate, mesaje sau imagini cu caracter sexuale pe sistemele de tip Messenger, Viber, WhatsApp, Discord, forum, chat-room (variantele de răspuns *Da și nu vreau să răspund*) (Figura 5).

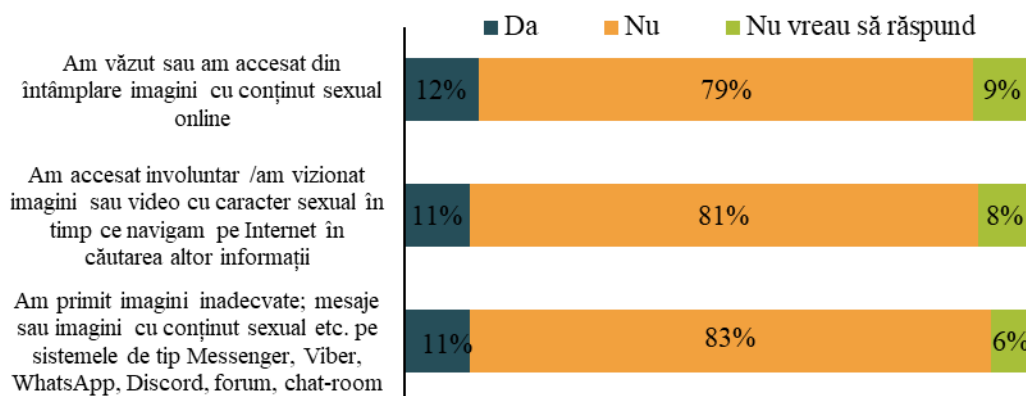

Figura 5. Prezența riscurilor de conținut, în ultimele 3 luni, %

Sursa: USAID, Data for Impact, 2024

Rămân prezente în mediul online și riscurile de contact. Activitățile realizate de copii împreună cu persoanele cunoscute în mediul online sunt diverse, dar indică riscuri și posibile consecințe care pot apărea în viitor pentru că 1/3 au făcut schimb de fotografii personale, aproximativ 1/5 au primit propuneri de a se întâlni undeva în oraș/sat, parc, etc., iar 1 din 10 au făcut schimb de date de contact (Figura 6). Există de asemenea, copii care au primit propuneri care i-au făcut să se simtă inconfortabil.

Datele atestă tendința copiilor de a răspunde pozitiv la propunerile de a se întâlni în mediul real cu persoanele pe care le-au cunoscut în mediul digital. Întâlnirile offline cu persoanele cunoscute pe Internet nu se rezumă, de obicei, la o singură dată. Însă mai mult de jumătate din cei care s-au întâlnit, ulterior, în viața reală cu persoane pe care, inițial, le-au cunoscut doar pe Internet au avut situații când au regretat, s-au simțit neconfortabil, i-a deranjat întâlnirea cu persoana cunoscută anterior pe Internet.

Rămân prezente în mediul digital și diverse riscuri de conduită din partea semenilor. Copiii sunt frecvent blocați pe rețelele de socializare, au situații de spargere a parolei/contului profilului pe rețeaua de socializare, sunt victime ale unor situații când cineva a postat pe rețelele sociale mesaje jignitoare, ofensatoare, accesibile pentru toată lumea și/sau fotografii, înregistrări video modificate jignitor.

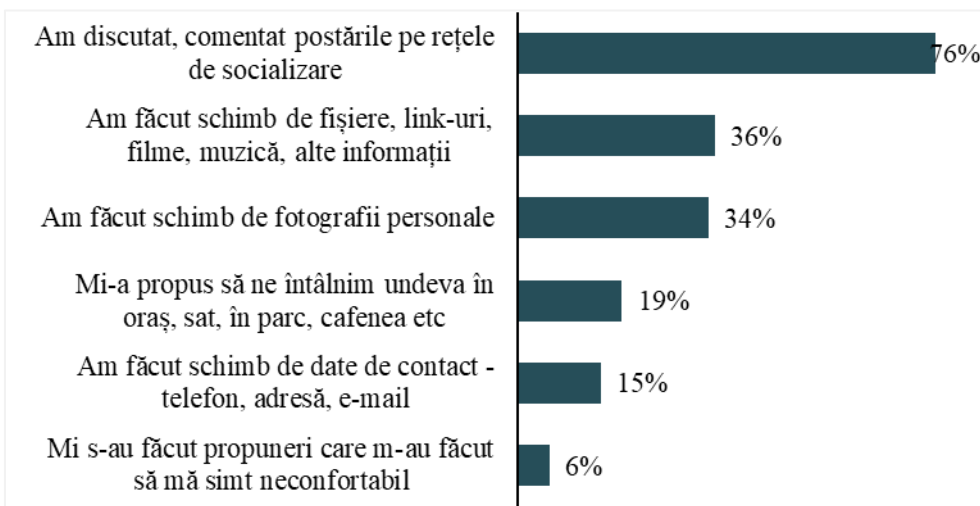

Figura 6. Activitățile cu persoana cunoscută doar pe internet,%¹

Sursa: USAID, Data for Impact, 2024

Riscurile de contract sunt mai specifice, și mai puțin conștientizate de către copii, unii părinți și specialiști. Acest tip de riscuri, nu a fost analizat în cercetările anterioare realizate în Republica Moldova. Datele studiului *Children's Safety in the Digital Environment* (2024) a constatat că aproape 1 din 10 copii, în ultimele 3 luni, a cheltuit fără să-și dea seama bani pe internet. Cu astfel de riscuri s-au confruntat, în ultimele 3 luni, mai mult băieții, dar și copiii din categoriile de vulnerabilitate socială, cei mai afectați fiind copiii din familiile cu venituri mici și copiii cu dizabilități sau CES (Tabelul 3).

Tabelul 3. Prezența situației –
Am cheltuit fără să-mi dau seama bani pe internet, %

Categoria de vulnerabilitate	Da	Nu	Nu vreau să răspund
Total	7	90	3
Băieți	8	88	4
Fete	5	93	2
Copii fără vulnerabilitate social	3	92	5
Copii din familie cu venituri mici	9	88	3
Copii care locuiesc cu un singur părinte sau rude, sau copii neglijajați de părinți	6	91	3
Copii cu dizabilități sau cu CES	9	88	3
Copii care vorbesc acasă în altă limbă decât cea de la școală	8	88	4

Sursa: USAID, Data for Impact, 2024

¹ 162 de copii (12% din totalul copiilor chestionați) au relatat că în ultimele 3 luni au discutat, făcut schimb de fotografii, diverse informații prin rețele sociale, Messenger, Viber, WhatsApp, Discord, forum, chat-room.

Concluzii și discuții. Studiile privind siguranța copiilor în mediul digital realizate în Republica Moldova, atestă că copiii sunt în pas cu noile tehnologii, respectiv, actualmente, telefonul mobil este dispozitivul de pe care marea majoritate a acestora se conectează la mediul digital. Posibilitatea controlului din partea părinților pentru reducerea riscurilor existente în mediul online se reduce, iar copiii nu știu cum să spună **Nu** la propunerile indecente din acest mediu, unde să raporteze situațiile riscante cu care se confruntă, inclusiv, unde să apeleze după ajutor.

Studiul *Children's Safety in the Digital Environment* (2024) prezintă evidențe clare precum că copiii din categoriile vulnerabile au un nivel mai ridicat de risc în mediul online pentru că mediul digital reprezintă pentru acești copii un spațiu de refugiere, unde caută comunicare și înțelegere. Copiii din familii fără vulnerabilitate socială, mai frecvent sunt informați referitor la riscurile online și beneficiază de control parental și de filtrarea conținutului la care au acces. Printre factorii care cresc nivelul de risc a copiilor în mediul online, s-au evidențiat (i) lipsa comunicării părinților cu copiii sau comunicarea ineficientă; (ii) atmosferă tensionată în familie între părinți sau între părinți și copii; (iii) lipsa unei persoane de încredere / suport pentru copil; (iv) lipsa afecțiunii și încurajării copiilor în familie, etc. Implicarea părinților în informarea copiilor despre riscurile online poate reduce riscurile și consecințele acestora, permițând copiilor să se bucure de oportunități online și să-și dezvolte competențele.

Diversificarea riscurilor în mediul online, în special, riscurile de contract, evidențiază necesitatea implicării mai multor actori în informarea copiilor, dar și a părinților despre siguranța în mediul digital: cadrele didactice din instituții de învățământ, specialiștii din instituțiile de protecție și serviciile specializate, membri ai comunităților, dar și reprezentanți ai sectorului privat din domeniul tehnologiilor informaționale și ale comunicației.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- Global Kids Online. (2020, May). *Global Kids Online Research Toolkit*. Survey guide. <http://globalkidsonline.net/wp-content/uploads/2016/04/Survey-toolkit-guide-revised-May-2020.pdf>
- Katz, A., & El Asam., A. (2019). *Vulnerable children in the digital world*. <https://youthworksconsulting.co.uk/wp-content/uploads/2019/02/Vulnerable-Children-in-a-Digital-World-FINAL-004.pdf>
- Livingstone, S., Lievens, E., & Carr, J. (2020). *Handbook for policy makers on the rights of the child in the digital environment*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/handbook-for-policy-makers-on-the-rights-of-the-child-in-the-digital-e/1680a069f8>
- Livingstone, S., Mascheroni, G., & Staksrud, E. (2015). *Developing a framework for researching children's online risks and opportunities in Europe*. EU Kids Online. http://eprints.lse.ac.uk/64470/1/_lse.ac.uk_storage_LIBRARY_Secondary_1_ibfile_shared_repository_Content_EU%20Kids%20Online_EU%20Kids%20Online_Developing%20framework%20for%20researching_2015.pdf

- Livingstone, S., Mascheroni, G., & Stoilova, M. (2023). The outcomes of gaining digital skills for young people's lives and wellbeing: A systematic evidence review. *New Media & Society*, 25(5), 1176-1202. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/14614448211043189>
- Livingstone, S., & Stoilova, M. (2021). *The 4Cs: Classifying online risk to children*. https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/71817/ssoar-2021-livingstone_et_al-The_4Cs_Classifying_Online_Risk.pdf?sequence=4&isAllowed=y&lnkname=ssoar-2021-livingstone_et_al-The_4Cs_Classifying_Online_Risk.pdf
- Mascheroni, G. (2020). Datafied childhoods: Contextualising datafication in everyday life. *Current Sociology*, 68(6), 798-813. <https://doi.org/10.1177/0011392118807534>
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). (2021). *Children in the digital environment: Revised typology of risks*. OECD Digital Economy Papers 302. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9b8f222e-en.pdf?expires=1731589509&id=id&accname=guest&checksum=57D4C5B B88E1143B2C7AE005C88A10DC>
- Siguranța copiilor pe Internet*. (2017). Centrul Internațional „La Strada”. Centrul de Investigații și Consultanță „SocioPolis”.
- Siguranța copiilor pe Internet*. (2021). Centrul Internațional „La Strada”. Magenta Consulting. https://consulting.md/files/reports/49/sumar_siguranta_copiilor_pe_internet_1.pdf
- United Nations Children's Fund (UNICEF). (2017). *The State of the world's children 2017: Children in a digital world*. https://www.unicef.org/media/48601/file/SOWC_2017_Summary_ENG.pdf
- United States Agency for International Development (USAID). (2024). *Children's Safety in the Digital Environment Republic of Moldova*. https://www.data4impactproject.org/wp-content/uploads/2024/10/D4I-Report-Childrens-Safety-in-the-Digital-Environment TR-24-588_508c.pdf